

เยือนอินเดียและเนปาล : คุณค่า และความหมาย

บังอร เทพเทียน *

“ความหมายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าจริงในชีวิตของมนุษย์ อย่างอื่น ไม่ว่าจะไรจะมีคุณค่าก็ เพราะ มีความหมาย การนับถือศาสนาเกี่ยวกันจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อนับถืออย่างมีความหมาย”

เกริ่นนำ

การเข้าร่วมในโครงการ “เครือข่ายร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะแนวใหม่” (Leadership Network for the new health monument) ในฐานะที่เป็นผู้ประสานงานหลักของสถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล (Node Cooperation) ซึ่งเป็นองค์กรภาคีเครือข่ายหนึ่งของโครงการ นับได้ว่าเป็นโอกาสสำคัญที่สุดที่จะได้พัฒนาตนเอง พร้อมๆ กับการพัฒนาเครือข่ายการทำงาน รวมทั้งได้มีโอกาสที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำ ผู้ประสานงานขององค์กรภาคีต่างๆ นอกจากนี้ได้มีโอกาสที่จะได้เรียนรู้จากกัลยาณมิตรที่ได้รับการยอมรับของสังคม อย่างไรก็ตาม โอกาสที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นมาจากผู้นำ (แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร) ขององค์กรที่มีวิสัยทัศน์ และมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายทั้ง

16 องค์กรภาคีเครือข่ายมาก่อนทั้งสิ้น จึงทำให้สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมและได้มีโอกาสพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ รวมทั้ง การเตรียมความพร้อมของสถาบันฯ เองที่จะรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ที่เกิดจากผู้นำ การสร้างสุขภาวะแนวใหม่

โครงการ “เครือข่ายร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะแนวใหม่” เกิดขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2551 จากการจากไปของนายแพทย์ส่วน นิตยารัมภพงษ์ จึงทำให้กัลยาณมิตรที่ได้ร่วมกันทำงานพัฒนาระบบสุขภาพมาเป็นระยะเวลานาน ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้นำ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายมิตรภาพ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่สังคมสุขภาวะ จึงได้รวมตัวกันเป็น “เครือข่ายร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะแนวใหม่” หรือ “คศน.” เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการสร้างผู้นำแนวใหม่

* นักวิจัย ชำนาญการ สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล

ในการเดินทางแต่ละครั้งมักเปลี่ยน หรือเพิ่มนุ่มนองต่อโลกให้แก่คุณเดินทางเสมอ แต่การไปอินเดียถือกำเนิดของหลากหลาย ศาสนาลัทธิความเชื่อ รวมทั้งพุทธศาสนาเป็นมากกว่าการเปิดมุมมองต่อโลก “ภายนอก” หากทำให้ได้คิดบทวนถึงโลก “ภายใน” ที่หลาຍคนและหามีอึดห่วงเวลาหนึ่งของชีวิต สำหรับชาวพุทธ สิ่งซึ่งหลาຍคนและหานั้น คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ และบอกเล่า ไว้ในนามของพุทธศาสนามา 2552 ปีมาแล้ว เจ้าชายสิทธัตถะได้ทุ่มเทชีวิต ทดลอง ค้นพบ และประกาศตนเป็นศาสดาแห่งพุทธศาสนา ออกเผยแพร่ “ความรู้ใหม่” ในคืนแคนที่ผู้คน ส่วนใหญ่ยังและหากความหลุดพ้นด้วย การพึงพาเทพเจ้าและการบวงสรวง มีวรรณะ เป็นสิ่งติดตัวมาแต่กำเนิด อันเป็นศรัทธา ในแบบอินดู-พระราหู¹ ที่ฝัง根แแน่นมานาน ก่อนหน้าพุทธศาสนา ศาสดาผู้มาใหม่ต้อง ใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะบอกว่า มนุษย์ หลุดพ้นด้วยการ ไม่มีอิวิชา สามารถพึงพา ตนเอง และมีกາລານສູຕຣ¹ เป็นหลักยึดพระองค์ ทรงทราบดีว่า สิ่งที่ค้นพบนั้นลึกซึ้งยาก ที่จะรับเข้าใจ หากต้องลงมือปฏิบัติและใช้ ความคิดเชิงเหตุผล ประกอบกับปัญญาที่มนุษย์

ทุกคนมีติดตัวมาแต่กำเนิด ในระดับแตกต่างกัน พระพุทธเจ้าได้ทิ้งสิ่งแทนพระองค์ไว้คือ พระธรรม ที่ทรงเปิดช่องไว้ว่าอาจปรับเปลี่ยน ตามยุคสมัย

เริ่มต้นการเดินทาง

ต่ำบลประสูติของพระพุทธเจ้า คือ ป้าลุมพินี ป้าจุบันอยู่ในเขตประเทศไทย สามารถทำไว้ซ่าจากอินเดียที่ขายแคนและ สามารถไป-กลับได้ในวันเดียว ที่ถนนใหญ่มี ร้านขายของที่ระลึก เครื่องประดับ เรียงราย ตลอดสองฝั่ง สถานที่ประสูติเป็นทุ่งกว้าง เว็บว้าง ด้านหน้าเป็นวิหารพระนางมหา-มายาเทวี ภายในมีหินสลักกรูปพระพุทธ 罵ารดา มีประสูติกาล ประทับยืนเหนือยอดรัง กับพระพุทธเจ้าองค์น้อย ย่างก้าวไปบนดอกบัว ภาพสมัยพุทธกาลบอกเล่าว่า ลุมพินีเป็นอุทยาน สวนงามในคตุไบ ไม่ผลิ ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่าง กบิลพัสดุเมืองข้างฝ่ายพระบิดา กับเทวทุห เมืองข้างฝ่ายพระดาวาของพระพุทธองค์ ในช่วงทรงครรภ์แก่พระนางสิริมหามายา เสด็จจากกบิลพัสดุ เตรียมกลับสู่บ้านเกิด ตามธรรมเนียมอินดู มาได้ครั้งทางกีประชวร พระครรภ์ แล้วมีประสูติกาล ณ ใต้ต้นรัง

¹ กາລານສູຕຣ แปลว่า พระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะ หนู่บ้านເກສປຸຕິບິນິກມ ແຄວັນໂກສດ (เรียกว่า ເກສປຸຕືສູຕຣ) กາລານສູຕຣเป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้แก่พุทธศาสนาิกชน ไม่ให้เชื่อสิ่งใด ๆ อายุน้อยกว่า 10 ปี จึงคุณประโยชน์ให้เห็นชัดเจน ไม่ได้ก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย ในทำนองเดียวกับคำสอนของพระพุทธองค์เมื่อ 2552 ปีก่อนได้รับการบรรจุเป็นวิชาบังคับว่าด้วยการสร้างทักษะการคิดหรือที่เรียกว่า “การคิดเชิงวิจารณ์” (Critical thinking) ไว้ในกระบวนการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยของประเทศพัฒนาแล้ว

ที่อุบัติในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 เลยวิหารไปเป็นรั่มโพธิ์ใหญ่ มีธงราวแบบทิเบตหลากระดิรและโยงระยางเต็มกิ่งก้านสาขา และ

เบิกนานใจที่พุทธคยา

สถานที่ครรศรี เป็นเส้นทางชนบทของแคว้นพิหาร รัฐยกจนที่สุดของอินเดีย เพื่อไปนมัสการวิหารพุทธคยาและต้นศรีมหาโพธิ์ การเดินทางสู่พุทธค yan นับว่าสะดวกสบายถนนลาดยาง และที่พักสะอาดเป็นระเบียบแตกต่างเป็นกันและโลกกับนอกกำแพงวัดซึ่งมีชีวิตชีวามากด้วยสีสันของชีวิตชนบท

มีสร้างนำที่พระพุทธมารดาลงสรงสาน และใช้น้ำสรงพระภูมารสิทธิ์ต่อ ไกลอองกไปเห็นโอดเด่น คือ เสาหิน² พระเจ้าอโศก³

อินเดีย ที่พุทธค yan ออกจากวัดของลังกาแล้วยังมีวัดม่า ทิเบต จีน ที่มีมาแต่เดิม ปัจจุบันมีวัดเวียดนาม ภูฏาน เนปาล และญี่ปุ่นทั้งหลายล้วนมีโครงสร้างรายละเอียดเชิงสถาปัตยกรรมเป็นรูปแบบเฉพาะตัว เมื่อได้แวะเข้าไปเยี่ยมเยือน ก็เหมือนได้เข้าถึงจิตวิญญาณส่วนหนึ่งของชนชาตินี้ บริเวณต้นศรีมหาโพธิ์เป็นพื้นที่อันน่าทึ่งในภาพชีวิต

² เสาอโศก เป็นเสาหินโบราณที่ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระพุทธเจ้าและเพื่อระบุสถานที่ดังของสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เสาหินเหล่านี้สร้างโดยหินทรายจากเมืองจุนนาทางตอนเหนือของอินเดีย ซึ่งถือได้ว่ามีคุณภาพดีที่สุดในสมัยนั้น โดยเสาทุกต้นจะมีหัวสิงห์แกะสลักประดิษฐานอยู่เป็นสัญลักษณ์ถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่องอาจดุจราชสีห์ และแฟ้มไฟไว้กลดดุจแสงแห่งราชสีห์ โดยตัวเสาจะมีคำกราบถวายสักขีของสถานที่ดังสำหรือประการพระบรมราโชการของพระเจ้าอโศกที่สมบูรณ์ที่สุดอยู่ที่อาرامหลวงแห่งเจ้ามัลละ ในเมืองเวลารี เมืองสำคัญในสมัยพุทธกาล แต่เสาอโศกต้นที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคือ เสาอโศกที่ป่าอโศกต้นมุกดาววัน เมืองพาราณสี สถานที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมนิเทศนา เป็นเสาที่หักเป็นสี่ท่อน แต่ว่ารูปสลักกูรูปสิงห์ที่ศิริบนเสาข้างคงมีสภาพสมบูรณ์ ปัจจุบันรัฐบาลอินเดียได้捺รูปสลักที่เสาใหม่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศ รูปพระธรรมจักร 24 ชี ได้ถูกนำไปประดิษฐานในหงษชาติอินเดีย เสาอโศกมีหัวที่พระราชทานจากนุญและภัยธรรมชาติ คงเหลือเพียงไม่กี่ต้นเท่านั้นที่ยังคงมีสภาพสมบูรณ์ในปัจจุบัน

³ พระเจ้าอโศกมหาราชของอินเดียในครองราชย์ หลังจากช่วงชิงบัลลังก์กับพี่น้อง ในต้นรัชสมัยของพระองค์ ราชสำนักมีแต่ความฟุ่งเฟือ เพราะพระองค์โปรดการฆ่าสัตว์และงานเฉลิมฉลอง ทั้งโปรดการแสวงอำนาจการในเกือบทุกอินเดีย ในการสังเวยทำให้มีผู้ล้มตายนับแสน และความวิบัตินี้เอง ที่ทำให้ทรงมีความตระหนักทุกข์ของผู้อื่น และเปลี่ยนมาสนับถือพุทธศาสนา พระเจ้าอโศกได้ผนวชในปี พ.ศ. 303 ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างที่ไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน ไปทั่วเมืองอินเดีย ลังกา พม่า มองซู สุวรรณภูมิ ยูโรป แอฟริกา ตลอดจนถึงซีเรีย อียิปต์ มาซีโดเนีย และทรงตราภูมิที่ขึ้นใหม่โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา จารึกบนปูมผู้ที่ 14 ข้อของพระองค์เป็นภาษาอินเดีย ประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่อ้างถึงกันมาจนปัจจุบัน

เคลื่อนไหว อยู่โดยรอบไม่น้อยไปกว่าองค์สสูปภาพที่ได้เห็นนั้นปรุ่งแต่งอารมณ์ให้นีกคิดไปได้ต่าง ๆ นานา ทั้งสลดสังเวช จนสงสัย แต่ที่สุดแล้วก็ได้ข้อสรุปว่านี่คือ “ชีวิต” หลังจากทราบด้วยตนเองแห่งชูขันของอนุญาตตามรายการ เดือนน้อยผอมโขาวิ่งต้อนหน้าล้อมหลัง แบบมีสะกิดขอสตางค์พลาสเรียก “มหารานี” ไม่ขาดปาก แผ่นอน ไม่กล้าฝืนคำเตือนว่าอย่าได้ให้เงิน เพราะอาจทำให้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีจลาจลเอาได้ ในวันที่เดินทางไปถึงมีพระพากันมาสวดมนต์ทั่วบริเวณเสียงสวัดส่งให้บรรยายกาศบริวบลังอย่างน่าประหลาด บ้างนั่งสาดนับลูกประคำ บ้างเดินจงกรม บ้างนั่งหลับตาทำสมาธิ บ้างกราบไหว้แบบอัมถุกคประดิษฐ์⁴ ภายในพระวิหารพุทธคยาเป็นที่ประดิษฐานหลวงป่อพุทธเมตตา ห้างในวิหารนั้นเล็กแคน แต่ก็ไม่มีผู้ได้ย่อท้อที่จะเข้าไปเพื่อนมัสการให้ใกล้ชิด

ที่สุด การสวดมนต์ภารนาจากกลางแห่งมณฑลคุณสร้างพลังแก่ผู้มีศรัทธาได้อย่างยิ่งขวดกล่อมจิตให้เข้าสู่สภาวะแห่งความนิ่งจันได้ไม่ยาก ด้านหลังวิหารคือต้นศรีมหาโพธิ์ในตำแหน่งที่กล่าวกันว่า พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้พระอนุคตรสัมโพธิญาณ⁵ เป็นมหาโพธิ์ ต้นที่ 4 นับแต่สมัยพุทธกาลพุทธคยาและอาณาบริเวณโดยรอบเป็นสถานที่เรียนรู้ชีวิตและก่อเกิดความคิดคำนึงได้ต่าง ๆ นานา ผู้แสวงหาพากันประกอบพิธีกรรมในคืนพระจันทร์เต็มดวงเพื่อเข้าสู่ความสงบนิ่งแห่งจิตใจท่ามกลางไฟราวดวนิดๆ และแสงเทียนวันแรมรอบบริเวณทำให้บ้างคนถึงกับยกให้พุทธคยาเป็นสถานที่เบิกบานใจ ที่สุดในการเดินทางครั้งนี้

ไม่ไกลจากพุทธคยาและต้นศรีมหาโพธิ์มีแม่น้ำเนรัญชลาจะเห็นเป็นพื้นทรายขาวกว้างไกล เป็นสถานที่พระพุทธเจ้าได้

⁴ การกราบแบบอัมถุกคประดิษฐ์ คือ การแสดงความเคารพด้วยวิธีนอนพังพานเหยียดมือเหยียดเท้าออกไปเต็มเหยียดให้อวะวงศีดแห่ง คือหน้าอก 1 ฝ่ามือทั้ง 2 หน้าอก 1 เข่าทั้ง 2 และปลายเท้าทั้ง 2 จดพื้น บังแห่งกล่าวว่าอัมถุกคประดิษฐ์ คือ มือ 2 หน้าอก 1 หน้าอก 1 ตา 2 คอ 1 กลางหลัง 1 รวมเป็น 8 หรืออีกนัยหนึ่งว่า มือทั้ง 2 หน้าอก 1 หน้าอก 1 เข่า 1 เท้า 1 ขา ใจ รวมเป็น 8 วิธีการแสดงความเคารพด้วยนิ้วนิยมใช้กันอยู่ในประเทศไทยเดิม เมี้ยวตะวันตกบางแห่งก็ยังนิยมใช้อยู่เช่นกันว่า Prostration คือว่าเป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงสุด (ข้อมูลสนับสนุนจากหนังสือ 108 ของคำราม/สำนักพิมพ์สารคดี)

⁵ อนุคตรสัมมาสัมโพธิญาณ คือ พระญาณที่ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า

⁶ มหาโพธิ์นี้เล่ากันว่าด้านแรกเป็นเศษตัวติดกับพระพุทธเจ้า คือเกิดพร้อมกัน โดยผุดขึ้นมาจากผืนดิน ณ วันประสูติ เดิมโถแผ่นกึ่งถ่านรอวันที่พระพุทธองค์จะมาตรัสรู้ จนเมื่อพุทธศาสนาเผยแพร่ไป และพระเจ้าสอกทรงรับนับถือทรงอกรนำบุญรุ่งพระศาสนามาภายนอกประเทศมาเลเซียไม่พอพระทัย ให้คนนำยาพิษและน้ำร้อนมาจุดบนต้นโพธิ์เพื่อฆ่า เค้าพระเจ้าสอกเสียพระทัยมากและได้ให้ปลูกขึ้นใหม่ รดด้วยน้ำมนต์โดยร้อยหน้าเพื่อบาบูง นับเป็นต้นที่ 2 ต่อนามหาราชินคุณคงที่นั่นเมื่อบัญชาให้ตัดออก แต่ก็ไม่ลื้นชาด มหาโพธิ์กลับงอกขึ้นใหม่ เป็นต้นที่ 3 เมื่อเซอร์ กันนิงแอนนักโบราณคดีชาวอังกฤษมาพบในช่วงมหาโพธิ์ล้มลง จึงให้ปลูกอีกต้นที่ 4 ต้นปัจจุบัน

อธิษฐานจิตโดยคาดถ่องที่นางสุชาดาถวายมา
พร้อม ข้าวมธุปายาส⁷ หมู่บ้านริมแม่น้ำนรัญชลี
ปัจจุบันดูสงบงานในแดดสยามบ่าย ภาพที่
เกิดขึ้น คือ ภิกษุไทยเดินนำมรา华สไถ่ไป
ตามคันนาผ่านฝุ่งวัวอย่างใกล้ชิดผ่านกระท่อม

หลังเลิกที่มีปีวัวปั้นกตามแบบตากแห้งเรียงราย
ไว้เป็นเชือเพลิง มองเห็นหฤทัยชาไร์ในชุด
ส่าหรีหลากหลายสี เก็บผักหอยสู่ใส่ชามผ้าผ่านกลุ่ม
เด็กที่ต้อนหน้าล้อมหลังขอสตางค์เป็น
ที่สนุกสนาน

มุ่งมั่นและไม่ย่อท้อ

เมื่อตรัสรู้ในสิ่งที่ทรงทราบว่ายากแก่
การเข้าใจ แต่จะนำมาซึ่งการหลุดพ้น และได้
เสวยวิมุติสุข อิ่มเอมกับสัจธรรมที่ทรงค้นพบ
อยู่นานเจ็ดสักดาวห์ที่พุทธศาสนาแล้ว พระพุทธเจ้า
ผู้ทรงเป็นศาสดาของศาสนาใหม่ อันมีแนวคิด
แตกต่างจากความเชื่อ และวิถีชีวิต โดยทั่วไป
ของชาวอินดู ก็ทรงตั้งพระทัยจะประกาศศาสนา
ทรงนึกถึงพระค้าบส ครุส่องคนแรกซึ่ง

ล้วนชีวิตแล้ว กับปัญจวัคคีย์พราหมณ์ที่
เคยปรนนิบัติ และทิ่งไปเมื่อเห็นพระองค์
หยุดบำเพ็ญทุกรกิริยา จึงเริ่มออกเดินทาง
จากต่ำบลล琉璃ลาเสนานิคม พุทธศาสนา มีจุดหมาย
ปลายทางคือเมืองสารนาถ ที่ห่างไกลออกไป
ประมาณ 250 กิโลเมตร สารนาถนี้เป็น
ชนบทอันสงบเงียบชานเมืองพาราณสี
ศูนย์กลางของศาสนาอินดู แม่น้ำคงคาจาก
สรวงสรรค์ เมื่อถึงจุดผ่านเมืองพาราณสี

⁷ ตามคำนานเล่าว่า การหุงข้าวมธุปายาสของนางสุชาดาคนี้ มิใช่เป็นการหุงข้าวເຈືອດ້າຍນໍ້າຜົ່ງ ນໍ້ານມธรรมดາ ແຕ່ມີ
การຕະຫະເຕີມນໍ້ານນໂຄທີ່ໃຊ້ອ່າງປະົມບົດຍິ່ງ ອືອນໄວໃຫ້ເລື່ອງແມ່ວ້ວໃນປ້າຂະເອນ 1,000 ດ້ວຍ ແລ້ວໃຫ້ແມ່ວ້ວເອັກ 500 ດ້ວຍ
ມາຄຸດນົມຂອງແມ່ວ້ວພັນດ້ວຍເຮັດແລ້ວໃຫ້ແມ່ວ້ວເອັກ 250 ດ້ວຍມາຄຸດນົມຂອງແມ່ວ້ວ 500 ດ້ວຍຫລັງ ແລະດຳຈຳນວນວ່າໄປເວົ້ອຍ ຈາກແລ້ວແມ່ວ້ວ
8 ດ້ວຍສຸດທ້າຍທີ່ຄູດນໍ້ານາມຈາກໂຄ 16 ດ້ວຍຫລັງສຸດ ຈາກນີ້ ຈຶ່ງນໍ້ານນໂຄຈາກ 8 ດ້ວຍສຸດທ້າຍ ທີ່ມີມີຄວາມເຫັນຂັ້ນມາດິນເຄື່ອງຈາກ
ເປັນນັ້ນຫວານທີ່ມີຮສອວ່ອຍແລ້ວຈຶ່ງນໍາມາຫຸແນເປັນข້າວມธุปายາສ ກລ່ວກັນວ່າໃນວັນທຸງຂ້າວນີ້ ມີທົວດານຳໄອຂາຮສາໄສໃນໜ້ອປຽງ
ແລະມີປະຫານນີ້ນຳຜົ່ງຈາກຮວມມາວ່າໃສ່ໄປດ້າຍ ເຫັນນີ້ຂວາພຸຖ ໄດຍທ້າວ່າໄປຈຶ່ງເຂົ້ອກັນວ່າຂ້າວມธุปายາສຄື່ອຍານນາເອກ
ທີ່ນັ້ນດາດຄວາມສໍາເຮົາໄດ້ອ່າງວິເສຍ

ถือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สูงสุด ผู้คนนับถ้วน จากทั่วถิ่นอินเดียเดินทางมาประกอบพิธีกรรม ณ ริมคงคา เมื่อทรงพบปัญจวัคคีย์อีกครั้ง พระมหาณ์ทั้งห้าปฏิเสธที่จะรับนับถือพระองค์ แต่เมื่อได้ฟังธรรม พระมหาณ์โกรณทัญญา ก็มีความเห็นธรรมเข้าใจในสิ่งที่พุทธศาสนา ทรงบอกถ้วน เกิดความเลื่อมใส และได้นำชีวิตเป็นภิกษุ รูปแรกในพระพุทธศาสนา ณ วันเพญเดือน 8 ธรรมะอันทรงแสดงเป็นปฐมนิเทศนา คือ ธรรมจักรกปวัตตนสูตร คือ พระสูตรที่แสดงถึงการหมุนกรล้อคือ พระธรรม เมื่อหมุนไปทางใดก็จะขัดอวิชา ออกจากจิตใจ เกิดเป็นความสว่างไสวในชีวิต ข้อใหญ่ใจความของคำเทศนาครั้งแรกนี้ ทรงกล่าวถึงที่สุดสองสิ่ง ซึ่งบรรพชิตไม่ควรปฏิบัติ คือหมกมุ่นอยู่ในความสุขของผู้แสวง gains หรือทราบตนอย่างทารุณ แต่ควรเดินทางสายกลาง หรือมรรค 8 จากนั้นทรงกล่าวถึงอริยสัจ ๔ และสัจธรรมที่ว่าเมื่อมีการเกิดก็ย่อมมีดับเป็นธรรมชาติ

เรียนรู้ชีวิตของมนุษย์

เดินทางสู่แม่น้ำคงคา ซึ่งชาวอินดู เชื่อถือว่าเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ เพราะไหลมาจากน้ำพุขององค์พระศิวะเป็นสถานที่ที่คนนับถ้วน มุ่งหน้ามาเพื่อสัมผัส กับลักษณะ พิธีกรรม ริมฝั่งแม่น้ำคงคาอัน

ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ที่หมายสำหรับชาวพุทธ จะได้เรียนรู้ชีวิต ของมนุษย์อย่างแท้จริง เป็นบทเรียนชีวิตที่อยากที่จะหาที่ไหนชุมได้ นอกจากที่พารามสีแห่งนี้ ที่มีพิธีกรรมของคนจำนวนมาก หลากหลาย หลากหลายชั้นนับตั้งแต่ร่างกายที่ไร้รัญญา ฟ่อค้าขายของ คนอินดู อาบน้ำล้างบาป นกบัวทำพิธีบูชา สับหรือโกย เถ้าถ่านที่เผา尸ทั้งลงแม่น้ำ ชาวบ้านหน้าตาโศกเศร้ากำลังกราบไหว้ขอพรพระศิวะผ่านสายน้ำแม่คงคา หนุ่มสาวแต่งกายสวยงามที่ดูมีความสุขเดินทางมาตักน้ำรดเพื่อขอพรพระศิวะ คนเฝ้าศิ瓦ลัยรอรับเงินบริจาคในนามพระเจ้า ขอทานเรียงรายรอรับเงินบริจาคในนามของผู้ยากไร้ หญิงม่ายผู้อุทิศตนใช้ชีวิตที่เหลือ สาบมนต์ให้สามีผู้ชายชนม์ชีวิตหลากหลาย ตั้งแต่ชนชั้นต่ำ (shudras) จนถึงวรรณะสูงสุด (kshatriyas) ล้วนแต่เดินทางมาเพื่อขอพรพระแม่คงคา อันศักดิ์สิทธิ์ หน้าเมืองพารามสีท่ามกลางความมัวสลัวของกลุ่มกองไฟที่เหล่าพระมหาณ์จุดไว้บูชาพระเจ้าและกองไฟที่ไม่เคยดับ ตลอดระยะเวลาสี่พันปี กำลังทำหน้าที่เฝ้าร่างอันไร้รัญญาของเหล่าชนอินดูอย่างไม่ยอมหยุดพักเรียนรู้ชีวิตที่ล้วนแต่เป็นเพื่อนทุกๆ กีดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น แล้วตามตัวเองว่ากำลังทำอะไรและจะไปทางไหน

ความเลื่อมเป็นธรรมชาติ

เมื่อนุ่งสู่กุสินารา สังเวชนียสถานนี้เป็นชุมบทเล็ก ๆ ที่เศรษฐร้อยกว่าทุกแห่งที่ผ่านมา อาจ เพราะ ได้เดินทางมาถึงในเวลากลางคืน อากาศเย็น ถนนสายชนบทนั้นยิ่งเงียบเง้น มองเห็นเจดะคุ่มของวัวเดินอยู่อย่างเชื่องช้า เมื่อครั้งพุทธกาลหลังจากเสด็จดำเนินโดยพระบาท เพื่อประกาศพระศาสนานานถึง 45 ปี พระพุทธองค์ก็ทรงเริ่มประชวรในช่วงพระชนมายุ 80 ทรงตั้งพระสติสัมปชัญญะ ปลงพระชนมายุสังหาร กำหนดจิตว่าจะเสด็จปรินิพพานในวันเพ็ญคึ่นวิสาขะ โ อวaghครั้งสุดท้ายที่ทรงแสดงแก่คณะสังฆ ขณะประชวร

หนักว่าด้วยเรื่องของสังหารอันมีความเลื่อมเป็นธรรมชาติ สาละวนอย่าง ปัจจุบันรัฐบาลจัดเป็นสวนพฤกษศาสตร์ มีวิหารที่ก่อสร้างอย่างเรียบง่าย ภายในพระวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินรายปางไสยาสน์ ยาว 20 ฟุต พระพักตร์สัมบันห์ พระศีรหันไปทางทิศเหนือปลายพุทธบาทมีรูปสุกัพทะสา梧ที่บวชเฉพาะพระพักตร์เป็นองค์สุดท้ายพระอนิรุทธผู้เข้ามาติดตามดูพระพุทธองค์ ขณะเสด็จดับขันธ์ปรินิพพาน และพระอานันท์ อุปถัมภ์ไกลีชิด ไม่ไกลจากสาละวนอย่าง คือมกุฏพันธนเจดีย์ สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธประวัติมันทึกไว้ว่า พระพุทธสิริระ

ขณะถวายพระเพลิงนั้นห่อหุ้มด้วยผ้าสลับสำลี 500 ชั้น วางในร่างเหล็กประกับทับกันรัดน้ำมัน (เนย) และเผาด้วยไม้จันทน์หอม เมื่อถวายพระเพลิงแล้ว พระอังการและพระบรมสารีริกธาตุ ได้ถูกแจกจ่ายไปยังกษัตริย์ก้านครของอินเดีย ส่วนชนานทองที่ใช้ตัวพระธาตุนั้น โภณพราหมณ์ผู้ทำหน้าที่ต้องได้รับมอบไป

การเดินทางสู่สังเวชนียสถาน ซึ่งแต่ละแห่งอยู่ห่างกันนับร้อยกิโลเมตร นับแต่สถานที่

ประสูติ ตรสูร្ស แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพานทำให้เห็นภาพพระวิริยะอุตสาหะของพระศาสดาที่มีเจตนาแน่วแน่ที่จะทรงบอกเล่าถึง “ความรู้ใหม่” ที่ทรงค้นพบเป็นความรู้ที่ยืนยงมาจน 2552 ปีมาแล้ว วันนี้หลายคนตระหนักแล้วว่า พุทธศาสนาจะเป็นทางหนึ่งที่ช่วยให้โลกลดพ้นจากความวุ่นวาย แต่คนจำนวนมากยังมาไม่ถึงวิถีอันพระพุทธองค์ทรงกรุณาทางไว้ให้ ยังคงเดินทางโดยมีคบ惚ดต่อไปอย่างไรทิศ

